



1

Инвентар одличја кнеза Александра Карађорђевића може се прилично поуздано реконструисати из биографских података који су доступни, као и са једног броја савремених репрезентативних портрета. Овај, који је радио Јоханес Бес (сл. 1), приказује комплетан избор за који се зна да је припадао Кнезу док је био на српском престољу.

Прва одличја кнеза Александра биле су у ствари инсигније достојанства, којима је Султан по правилу вршио инвеституру новог вазалног владарца. Познато је да је турски изасланик преузео од збаченог кнеза Михаила ове инсигније, и да их је уручио кнезу Александру. Тако је нови Кнез Србије 27. новембра 1842. године добио знак Одликовања падишаховог портрета (*Tasvirî hümayun*). Следили су знак турског маршала (*Musirligine ait nisan*) и велики Орден славе (*Büyük Nisani İftihar*) 1849. године. Знак маршала није било одличје, али је лично на одличје, носио се о траци око врата и (судећи по Бесовом портрету) састојао се од златног овалног медаљона, са владарском тугром у кругу, оивиченог низом брилијаната и украшеног брилијантским венцима и ратним трофејима са спољне стране. Занимљиво је да не знамо ни за један сачувани маршалски знак. Нема га чак ни у музеју у Топкапију. Упоредиће са маршалским знаком приказаним на портретима муслиманских кнежева, као на приложеној фотографији (сл.2) туниског беја Ахмед-паше (владао 1837-1855), показују потпуно различит



ОДЛИЧЈА КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА ORDERS OF PRINCE ALEXANDER KARAGEORGEVICH

Д. Ацовић / D. Acovic



2

3

модел; није извесно да ли је постојала разлика између знака мушира хришћана и муслимана, или се ради о нечем другом. Док инсигнија о врату Ахмед-паше има кружну форму, која ни најмање не личи на инсигнију коју носи кнез Александар, упадљива је сличност кнежеве ознаке са једном другом ознаком функције коју илуструју Ибрахим и Џеврије Аргук (*Osmanlı nisanları*, Истанбул 1967), али та ознака по њима припада достојанству шејх-ул-ислама (сл.3). Одликовање Падишаховог портрета је овални медаљон са сликама султановим ликом уоквиреним брилијантским венцем, и Кнез га на портрету носи о прописаном ланчићу у врху леве стране груди. Не знамо сачуване примерке овог високог одличја, осим једног примерка у Музеју Топкапи (илустрован такође у књизи Артукових, сл. 4, и у монографији о ризници Топкапија коју су издали Thames & Hudson).

(наставка на страни 6)

In This

ORDERS OF PRINCE ALEXANDER KARAGEORGEVICH / SCOUT DECORATIONS IN THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA / ARMS OF HOTIN IN BESSARABIA / J. SUBOTICH READS SERBIAN ARMS / ESTONIAN ORDERS 2: ORDER OF THE WHITE STAR / NEW ARMS OF RAKOVICA / ARMS AND FLAG OF LATVIA / OUR ARMIGEROUS MEMBERS: JAMES W. SCHAAF / PERO CIMBUR, HERALDIST ?

ОДЛИЧЈА КНЕЗА АЛЕКСАНДРА

(Наставак са 1. стране)

ORDERS OF PRINCE ALEXANDER

(Continued from 1st Page)

Одликовање Падишаховог портрета се најчешће израђивало уљаним бојама на плочицама од слоноваче. Артукови наводе да је стандардна димензија 6,5x7,5 цм.



4



5

Портрет Кнеза Милоша (сл.5) указује да се његово Одличје Падишаховог портрета доста разликовало од онога које носи Кнез Александар, што указује на тачност податка да је стари Кнез одбио да врати своје инвеститурне инсигније, и да се за Кнеза Михаила морала припремити потпуно нова гарнитура.

Велики Орден славе, познат под турским именом "Ифтихар", додељиван је у два степена (Велики и Мали). Старији модели (сл. 6) се разликују по димензијама и богатству венца око медаљона са тугром. За владе султана Махмуда јавља се други модел, са већим зрацима и без венца. Велики ифтихар (сл.7) се од Малог разликује пре свега по броју зракова (32 за Велики, 28 за Мали).

6

7



Султански берат о додели Ифтихара гласи:

Од дугог времена срећа и благостање верног мога народа српског свагда ми је на срцу лежала. Сада управљајући народом овим између хришћанских народа именом књаза знаменити Александар бег, од дана његовог на достојанство садашње постављења, испуњавао је до данас непрестано моју гореказану жељу и испунио је по свему. Управа његова народом на овоме достојанству посве ми је повољна, и будући је поглавито из тога побуђења моје

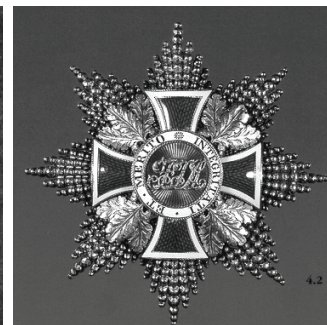
царско према њему благовољење до толико умножило се, нашао сам се побућеним, производећи њега у први степен муширства, даровати му најодличнији заслужни орден, на који конач и дајем му овај мој превисоки царски берат, да орден тај с одличјем срећно носи. 1. Цемазисл-Ахира 1265.

Орден Мецидија, чију звезду Кнез носи на грудима (сл.8), а орденски знак о огрлици, примио је од Абдул-Мецида 1857. године. Султан је тај Орден основао шест година раније, и највиша класа се додељивала са брилијантима. Није извесно да ли је Кнез добио ту класу или 1. степен. Ако је судити по Бесовом портрету, брилијаната није било.

Исте године када га је Султан одликовао Ифтихаром, Кнез је примио ордене, чије звезде носи на прсима на Бесовом портрету, од још два суверена: од Франца Јозефа Велики крст Ордена Леополда (сл. 9), а од Николаја I Орден белог орла (сл. 10), коме припада лента са портрета.

8

9



Грамата о додели Белог орла много говори о мотивима два цара да се после пуних 17 година владавине сете српског Кнеза:

Усред крвавих грађанских немира, побуна и безвластија, потресавши пределе пограничне Србији, Нама је мило било видети да је област којом Ви управљате свеједнако наслађивала се постојаним миром и тишином под окриљем врховног владања блистателне Порте Отоманске и покровитељством савремене и једноверне народу српском државе. Одавајући пуну правду и справедливост дјелателима и благоразумнима мерама, које сте Ви употребили, да сачувате ненарушимост законог поретка и сохранили Србију од немирних умишљаја, Ми, за знак особитог нашег благовољења к тако важним заслугама Вашим, учинили смо Вас Каваљером Императорског и Царског ордена нашег Белог Орла, кога знаке с овим шилеом Вам, прибивајући к Вама благонаклоњени НИКОЛАЈ. (Варшава, 2. јуна 1849.)

Цар је Кнеза, иначе, први пут одликовао 1846. године Светом Аном 1. степена, чију звезду (сл. 11) на портрету Кнез носи на левој страни груди, а орденски знак о врату.

10

11



Кнез је своје ордене завештао сину Ђорђеу, а по Ђорђевој смрти преузео их је на чување Арсен.

The inventory of Orders bestowed upon Alexander Karageorgevich, Reigning Prince of Serbia from 1842 until 1858, may be reconstructed with high precision using the existing archival documents or a number of contemporary formal portraits which are preserved. The portrait of the Prince painted by Johann Bess (1) shows a whole display known to had been owned by Karageorge's son in late years of his reign.

First awards that Prince Alexander received where Investment Insignia which Sultan regularly sent for the installment ceremony of a new vassal. It is known that Sultan's Envoy claimed and got hold of the Investment Insignia previously offered to dethroned Prince Michael Obrenovich. New Prince received the Order of the Imperial Portrait (Tasviri hümayun) on the November 27, 1842. Badge of the 1st Class Marshal of Turkey (Musiriline ait nisan) and Greater Order of Glory (Büyük nisani iftihar) came in 1849 only. The Marshal's Badge was not an Order in full sense, but it did look as an Order, it was worn from the cravat (as an Order), and it displays an oval medallion of gold with Imperial Tughra in obverse, lined with a row of diamonds and embellished with a profusion of wreaths and war trophies studded with brilliants. We know of no Marshal's Badge to have survived, not even in extensive Topkapi collections. An attempt to compare this Badge with those found in portraits of Moslem princes, as the one Ahmed-Pasha, Bey of Tunis (2), is wearing on the contemporary photograph, show considerable difference, perhaps due to suspected different models that had been used by Moslem and Christian dignitaries. The nearest to the likeness of the Badge worn by the Prince appears to be a Badge illustrated by Ibrahim and Cevriye Artuk (3), which they claim to had been worn by Sheik-ul-Islam, highest Moslem religious Authority. On the other hand, the Imperial Portrait Order is an oval medallion with Sultan's portrait in full color, surrounded with wreath of brilliants. Artuks give usual size of the oval ivory plaque, upon which portrait was painted in oil, as 6,5x7,5 cm. The Prince wears the Badge suspended from small chain on upper left breast. One specimen that is kept in Topkapi (4), has quadrate form. Portrait of Prince Milosh (5) indicates that his specimen of the same Order differed considerably, which gives credit to the story that old Prince refused to give his Insignia back when deposed from Throne, and that another set had to be made for his son.

The Order of Glory was awarded in two degrees, Greater and Lesser. The early model (6) differs in having demi wreath of gold embellished with diamonds (or paste!), while during the reign of Sultan Mahmud the new model substituted wreath with diamond studded rays (32 for Greater, 28 for Lesser Order of Glory). The text proceeds with quoting the content of the

Imperial Berat (Letters Patent) for the award of Order of Glory.

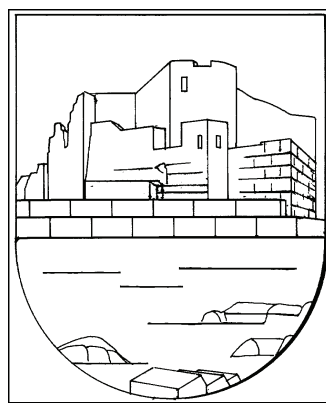
The Order of Mecidi, the Star of which prince is wearing on left lower breast (8) and the Badge on Necklet, was a gift from Sultan Abdul-Mecid in 1857; the portrait witnesses that it was Grand Cordon, not the Supreme Grade which was embellished with brilliants.

In the same year when Prince received Order of Glory, two other Sovereigns decorated him: Austrian Emperor Franz Joseph I awarded him with GC of the Order of Leopold (9), while Emperor Nicholas I of Russia sent him Order of the White Eagle (10). The reason for award was made very clear and explicit in the Imperial Ukase - the Prince kept his Realm and people quiet and unmoved during the general European turmoil of revolutions in 1848. It was not the first Russian Order Prince Alexander got; in 1846 he was awarded GC of St. Anne, the star of which is seen on the portrait on Prince's right breast. The Orders of the Prince were left in his Will to his son George, and upon the later's death passed to other son Arsen.



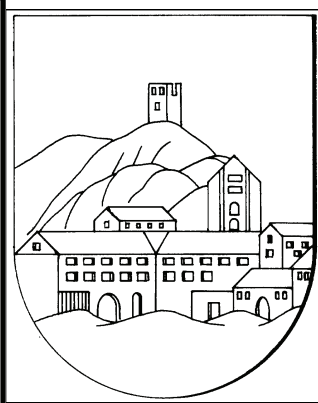
Поређење инсигнија Падишаховог портрета кнежева Александра (горе) и Милоша (доле).

Comparison between Tasviri hümayun of Princes Alexander (up) and Milosh (down).



**ИМАМО ПИТАЊЕ!
ТРАЖИМО
ОДГОВОР!**

**WE HAVE A
QUESTION!
WE ARE LOOK-
ING FOR AN
ANSWER!**



Публикација "Грбови Југославије", коју је пре рата у Загребу издала "Кафа Хааг", и за коју је текстуелни стручни део приредио Емил Ласовски, а цртеже Вера, кћи познатог хералдичара Ивана фон Бојничича од Плавна и Книна, доноси изванредан број муниципалних грбова за које, уз најбољу вољу, нисмо у стању констатовати извор, нити их можемо датовати, нити смо уопште у стању да потврдимо да ли су заиста постојали, ко их је доделио или усвојио, када, и да ли оно што су Ласовски и Вера Бојничич устврдили у поменутој публикацији има икакве везе са стварношћу. Овај пут се наше питање односи на наводне грбове Подгорице (горе лево) и Цетиња (горе десно). За грб Подгорице, Ласовски вели да је важио од 1879. до 1918, а за Цетиње да се везује за 1905. годину. Боје, које је слободно реконструисао, природне су, што ће рећи да се углавном види камен (следствено заступљен сребром) и плаво небо. На грбу Цетиња кровови кућа су мрко-црвени, а тло у стопи зелено. Дакле, има ли кога да тврдњу Ласовског потврди или оспори?

Late Emil Laszowski, author of heraldic commentaries for the publication "Coats of Arms of Yugoslavian Municipalities", which was published in Zagreb between World Wars, claims that two above armorial achievements belong to Podgorica (left) and Cetinje (right). Podgorica, allegedly used such Arms between 1879 and 1918, while Cetinje got the above armorial shield in 1905. However, we were not able to verify those allegations from any source whatsoever. Could anyone offer a plausible information? Confirm or deny?